

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การวิจัยทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนพัทธสีมา

ระยะเวลาวิจัย 1 สิงหาคม 2547 ถึง 31 มกราคม 2548

ทุนการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช

ขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ ศึกษาวิจัยประเด็นหลักในพื้นที่ วัดพัทธสีมา หมู่ที่ 4 ตำบลท่าชอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ นครศรีธรรมราช สถาบันทักษิณคดีศึกษา สงขลา

วิธีศึกษาวิจัย เก็บข้อมูลจากเอกสารบันทึก ข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ ผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้องทั่วไป สัมภาษณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ เอกสาร คำนาน บันทึกภาพ บันทึกเสียง มาสรุปวิเคราะห์ผล จัดเวทีประชาคมเสวนาแลกเปลี่ยน ข้อมูลที่ได้มา จัดนิทรรศการเสริมความรู้เกี่ยวกับทุนมรดกศิลปวัฒนธรรมของวัด และชุมชนพัทธสีมา

กรอบของการศึกษา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนพัทธสีมา ตามคำบอกเล่าต่อกันมาของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนว่า วัดพัทธสีมามีประวัติอันยาวนาน เคยเป็นศูนย์กลางอันสำคัญยิ่งของวัฒนธรรมต่างๆ การที่มีบทบาทอันสำคัญกับชุมชนมีการดำรงถิ่นฐานที่ยาวนาน ชุมชนบริเวณรายรอบน่าจะเป็นแหล่งค้าขายปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งบทบาทศักยภาพการมีของเจ้าอาวาสก็มีสูงในหลายๆด้าน

จากข้อมูลที่บันทึกไว้แต่ไม่ชัดเจนในบางเรื่องของที่มา และจากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่ยาวนานนั้น ประกอบกับโลกปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ทำให้วัดพัทธสีมาต้องเปลี่ยนตามยุคตามสมัยไม่ทันและอาจเกิดความ

สับสนกับตนเองและชุมชนดั้งเดิมได้ ดังนั้น ทำให้เกิดการรวมตัวรวมกลุ่มกันที่จะศึกษาวิจัยขึ้น ผู้นำชุมชนโดยกำนันประสพ จันทรทองเดช กำนันตำบลท่าขอม ร่วมกับทางวัดซึ่งมีพระสมเฑียรดี กิตติปัญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพัทธสีมา และคณะครูและตัวแทนในชุมชนอีกหลายๆฝ่ายหลายๆท่าน ที่มองเห็นความสำคัญที่เกิดขึ้น นอกจากที่การศึกษาวิจัยจะได้รู้ประวัติที่ชัดเจนแล้ว ยังได้ใช้โอกาสอันดีนี้มาบูรณาการให้เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบันได้อีกด้วย

กรณีการศึกษาของงานวิจัยทุนทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนพัทธสีมา

กรณีศึกษา 1 ประวัติผู้สร้างวัดพัทธสีมา ปราบกฤษผลการวิจัยว่า ผู้สร้างวัดพัทธสีมา ไม่ใช่พ่อค้าสำเภามาจากเมืองจีน แต่เป็นพี่สาวกับน้องชาย ซึ่งมีนามว่า พลิตติ(พี่สาว) พลิมุข(น้องชาย) มีเชื้อสายศรีลังกากับเชื้อสายจีน ซึ่งทั้งสองเป็นลูกพี่สาวของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 5 จันทรภาณุ พลิตติ พลิมุข ได้นำทรัพย์สมบัติบรรทุกเรือสำเภาเดินทางมาจากลังกา เพื่อสมทบในการก่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ เมืองนครศรีธรรมราช(พ.ศ.1793) ตามคำเชิญชวนของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 5 จันทรภาณุ เมื่อเดินทางมาถึงเมืองนครศรีธรรมราชปรากฏว่าพระบรมธาตุได้สร้างเสร็จแล้ว พลิตติ พลิมุข จึงได้สร้างวิหารพระม้าหรือวิหารมหาภิเนษกรณณ์ขึ้นมาหลังหนึ่ง ล้วนทรัพย์สมบัติที่เหลือ พระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 5 จันทรภาณุ ทรงโปรดแนะนำให้พลิตติ พลิมุข นำไปสร้างวัดต่างๆตามที่เห็นสมควร พลิตติ พลิมุขจึงได้รวบรวมทรัพย์เงินทองที่เหลือจากการสร้างวัดพระบรมธาตุเจดีย์เมืองนครศรีธรรมราช บรรทุกเรือสำเภาเดินทางเรื่อยมา จนถึงปากลำบางพัทธสีมา(ปัจจุบัน) พลิตติ พลิมุข เห็นว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จึงได้ทำการสร้างวัดเสร็จแล้วให้ชาวบ้านเดินทางไปเฝ้าเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อบิณฑพระสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราช มาอยู่เพื่อจะได้ทำพิธีกรรมทางศาสนา และได้นำพัทธสีมาฝังยังได้ดิน เพื่อกำหนดเขตที่จำสังฆกรรมและเรียกวัดนี้ว่า วัดพัทธสีมา ส่วนนครศรีธรรมราชเมื่อครั้งอดีตเรียกว่า วัดเสนาบถ

พระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 5 จันทรภาณุ ได้กำหนดเขตแดนพระราชทานเป็นพื้นที่กัลปนา พระราชทานผู้คนชายหญิงเพื่อปรนนิบัติพระศาสนาเรียกว่า ข้าพระโสมสณฑ์หรือข้าพระโสมทาน เพื่อบำรุงพระศาสนา

ตามหลักฐานเอกสารกัลปนาวัดพัทธสีมา ได้ระบุว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 5 จันทรภาณุ ได้ทำหนังสือถวายพื้นที่กัลปนาและข้าพระคนทานแก่วัดพัทธ

สีมา ให้ทางวัดเก็บผลประโยชน์จากที่ดินเพื่อบำรุงวัดบำรุงพระศาสนามีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ตั้งแต่ปากคลองเสือหึ่งไปถึงปลายพรวบ
ทิศใต้	จากปากคลองบางบนไไปถึงปากคลองบางบน
ทิศตะวันตก	ติดคลองหัวไทร
ทิศตะวันออก	ไปถึงพรวบ

และพึงได้ยกเลิกเมื่อสมัยพ่อท่านขุนเฒ่า อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ 6

กรณีศึกษาที่ 2 ประวัติเจ้าอาวาสและบุคคลสำคัญของวัดและชุมชนพัทลุงสีมา

เนื่องจากวัดพัทลุงสีมา มีอายุยืนยาวมากว่า 755 ปีตามหลักฐานของพงศาวดารนครศรีธรรมราช ณ หอสมุดแห่งชาติ ว่าด้วยการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชและความเกี่ยวเนื่องถึงวัดพัทลุงสีมา ดังนั้นผู้มีส่วนสำคัญในการเป็นจุดรวมของการสืบทอดพระศาสนาและดูแลวัดคือเจ้าอาวาส วัดพัทลุงสีมา ได้มีเจ้าอาวาสมาแล้วหลายรูปที่สืบต่อเนื่องกัน แต่จะรูปแบบบทบาทสัณยภาพการมีต่อวัด ต่อชุมชนแตกต่างกันไปตามเหตุตามปัจจัยและกาลเวลายุคสมัย และเรียงตามลำดับที่มีหลักฐานได้ดังนี้

- | | |
|---|--------------------|
| 1. ท่านขรัวเนียม | พ.ศ. 2265-2293 |
| 2. ท่านขรัวคง | พ.ศ. 2293-2324 |
| 3. ท่านขรัวจุ้ย | พ.ศ. 2324-2352 |
| 4. ท่านขรัวเบ็ญ | พ.ศ. 2352-2381 |
| 5. ท่านขรัวหนู | พ.ศ. 2381-2428 |
| 6. พระอธิการขุ พันธ์นโม (พ่อท่านขุนเฒ่า) | พ.ศ. 2428-2470 |
| 7. พ่อท่านบัวแก้ว (รักษาการไม้ทันได้แต่งตั้ง) | พ.ศ. 2470-2470 |
| 8. พระอธิการเอียด ถิพทรดนะ | พ.ศ. 2470-2478 |
| 9. พระอธิการโรย พัทธสโร | พ.ศ. 2478-2487 |
| 10. พระใบฎีกาพ่วน ยโสธรโร | พ.ศ. 2487-2494 |
| 11. พระครูปราโมทย์ธรรมวุฒิ (เพิ่ม ฉันทัมโม) | พ.ศ. 2494-2512 |
| 12. พระครูสิทธิธรรมวิรักษ์ (จำเริญ สิริธัมโม) | พ.ศ. 2512-ปัจจุบัน |

บทบาทสัณยภาพการมีของแต่ละรูปที่มีต่อวัดและชุมชนพัทลุงสีมา นอกจากเรื่องของคณะสงฆ์แล้ว ยังพอสรุปได้ตามหลักฐานที่มีได้ดังนี้

บทบาทของรูปที่ 1 ถึงรูปที่ 2 ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน

บทบาทของรูปที่3 ท่านขรัวขี้ ท่านได้ให้ชื่อวัดพัทธสีมาอารามศ มี ความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องอาหาร รายได้จากที่กลาณา สร้างความสามัคคีให้กับ ชาวบ้านกับชุมชน

บทบาทของรูปที่4 ท่านขรัวเปี้ยว สืบทอดแนวทางจากรูปที่3 และเสริม ความเจริญให้ยิ่งขึ้นอีก

บทบาทของรูปที่5 ท่านขรัวหนู สืบทอดแนวทางจากรูปที่4พร้อมทั้ง ส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรมของพระเณรในวัด ตามคำบอกเล่าของผู้อาวุโส ในชุมชนพอให้ทราบโดยคร่าวๆว่า หอไตรกลางน้ำก็ได้สร้างขึ้นในสมัยของท่าน

บทบาทของรูปที่6 พระอธิการฐ (พ่อท่านฐเฒ่า) มีบทบาท ศักยภาพ บารมีสูงที่สุดเท่าที่มีหลักฐานยืนยันได้ พอแยกให้เห็นคือ

ด้านการศึกษา จัดให้มีการเรียนหนังสือในวัดทั้งพระเณรที่บวชและลูกหลาน ไกล้ววัด โดยเริ่มเรียน นอ โม กอ ขอ จนแจกลูก นอกจากการเรียนเพื่ออ่าน ออกเขียนได้ในสมัยนั้นแล้ว ยังมีการเรียนศึกษาด้านสมุนไพร มนต์คาถา ไสย ศาสตร์ โหราศาสตร์ และอื่นๆอีกมากมาย ส่วนผู้ที่ชำนาญการเขียนก็ยังได้ทำ หน้าที่เขียนพระอภิธรรม พระวินัย คำราชา มนต์คาถาและคำราชนางอื่นๆลงใน ใบลาน บุคคำ บุคขาว เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนต่อและเป็นการฉลอง ศรัทธาสำหรับผู้ที่ต้องการจะถวายคัมภีร์ไว้กับวัด

ด้านการแพทย์แผนโบราณ ท่านเป็นหมอใหญ่ของระดับชุมชน มีคำราชา และสมุนไพรภายในวัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังมีหลักฐานยืนยันมาจนถึงปัจจุบัน การรักษาโรคของท่านมีผู้มาพึ่งใบบุญบารมีจากหลายๆแห่งเช่น ปากพนัง สงขลา พัทลุง และเมืองแขกทางใต้ วัดพัทธสีมาในสมัยของท่านจึงเป็นสถานที่ สงเคราะห์ขนาดใหญ่ หลักฐานที่ยืนยันให้เห็นนอกจากคำราชาและพืชสมุนไพร แล้ว ยังมีศาลาโบราณกลางวัดซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของโรงพยาบาลใน สมัยก่อนที่ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ด้านการพัฒนา มีการขยายเขตวัด ขุดคูล้อม ทำทางถนน ปลูกต้นไม้ซึ่งนอกจาก พืชสมุนไพรแล้วยังมี ต้นไผ่ มะพร้าว ต้นตาลโค่นค ไว้ให้ชาวบ้านได้ใช้สอย โดยเฉพาะต้นตาลโค่นคมีการปลูกไว้มากมายในสมัยท่าน

ด้านอิทธิปาฏิหาริย์พุทธาคม ด้วยวัตรปฏิบัติอันเคร่งครัดด้วยพระธรรมวินัย จึงมีคำบอกเล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวของท่านเช่น ถ่านน้ำใบกาได้ หรือการเข้าไปช่วยเหลือเป็นขวัญกำลังใจให้กับทหารเมื่อคราวเกิดสงครามครั้ง ที่ หนึ่ง ตามคำบอกเล่าของผู้อาวุโสว่า ท่านได้ถูกนิมนต์โดยพระยาวรเดช(พลเอก

เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (เข้ม) (เข้ม ฅ นคร)) สืบยศของพ่อท่าน ซึ่งทางทีมวิจัยได้รวบรวมรายละเอียดไว้ในหนังสือทำเนียบเจ้าอาวาสอีกชุดหนึ่ง

ด้านกฎหมาย ท่านได้แต่งตั้งผู้ทำการแทนเพื่อยื่นฟ้องรัฐต่อศาล เนื่องจากสมัยรัชกาลที่ ๓ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วัดที่เงินที่กลบไปจะดั่งเงาไปได้จากวัดมาเป็นของรัฐ ทำให้ท่านคิดว่าเป็นการเอาเปรียบจึงได้มีการฟ้องร้องเกิดขึ้น ซึ่งมีแผนที่ประกอบการฟ้องร้องเป็นหลักฐานยืนยันให้เห็นจนถึงปัจจุบัน

ด้วยบารมีที่หลากหลายและสำคัญ ทำให้เกิดลาภสักการะแก่ท่านมากมาย ซึ่งท่านก็ไม่ได้ยึดติดด้วยความโลภ ลาภสักการะเหล่านั้นจึงกลายมาเป็นโบราณวัตถุที่มีคุณค่ามากมายภายในวัดที่พร้อมจะทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชนต่อไป

บทบาทของรูปที่ 7 พ่อท่านบัวแก้ว (รักษาการเจ้าอาวาส) เป็นรองเจ้าอาวาสสมัยพ่อท่านชูเผ่า และยังมีหน้าที่เตรียมเครื่องบูชา เป็นฝ่ายคลังยาสมุนไพรปลูกพืชสมุนไพร พร้อมทั้งยังชำนาญในเรื่องช่างไม้ ด้านศาสนานอกจากเป็นรองเจ้าอาวาสในสมัยพ่อท่านชูเผ่าแล้วเมื่อพ่อท่านชูเผ่ามรณภาพก็ได้ทำหน้าที่เป็นประมุขสงฆ์ ดูแลการเตรียมงานฌาปนกิจ เป็นอนุสาวนาจารย์ให้กับพระอาจารย์ช้วน อังครดโน (พระเถระสำคัญของวัดพัทธสีมาและอดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านด่าน)

บทบาทของรูปที่ 8 พระอธิการเอื้อง อินทรคนะ นลจากท่านได้ศึกษาลำเรียนด้านพระศาสนาอย่างชำนาญแล้ว ท่านยังได้เป็นนักพัฒนาภายในวัดที่สำคัญรูปหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นก่อสร้างกุฏิหลังใหญ่ (เมรุเก็บศพพ่อท่านชูเผ่า) ครัวฉัน กุฏิและอีกหลายอย่างในเรื่องของเสนาสนะ

บทบาทของรูปที่ 9 พระอธิการโรย พัทธสโร

1. สร้างหนังสือทั้งทางโลกและทางธรรม คัมภีร์พระไตรปิฎก
2. เป็นพระนักเทศน์ผู้ยิ่งใหญ่ เผยแพร่ทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สุราษฎร์ธานี ตรัง
3. เป็นพระที่มีความจำเป็นเลิศเกี่ยวกับพระไตรปิฎก
4. เป็นนักปราชญ์ ได้แต่งหนังสือไว้มากมาย (ปัจจุบันขาดการเก็บรักษาไม่เหลือไว้เป็นหลักฐาน)
5. เปิดสอนโรงเรียนปริยัติธรรม ชั้นตรี โท เอก และส่งผู้ที่เรียนจบไปศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ หลายท่าน เช่น พันเอกพร้อม โพธิ์ศิริ พันเอกพลัด โพธิ์ศิริ ทั้งสองท่านเป็นอนุสาวนาจารย์ประจำกองทัพบก

6. เปิดโรงเรียนประถมศึกษาเป็นครั้งแรก เพื่อให้เด็กในชุมชนได้เรียนหนังสือ โดยใช้เงินทุนของตนเองในการจ้างครูมาสอน ตอนหลังมอบให้ทางราชการจนปัจจุบันเปลี่ยนเป็นโรงเรียนชุมชนพิบูลสงคราม ขยายโอกาสทางการศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา

7. จัดสร้างเสนาสนะ โดยเมื่อออกพรรษาแล้วได้ไปจัดหาไม้เนื้อแข็งจากอำเภอเขียงใหญ่ อำเภอชะอวด ล่องแพมาแปรรูปที่วัดเพื่อซ่อมแซมกุฏิและเสนาสนะที่ชำรุด
บทบาทของรูปที่ 10 พระใบฎีกาพ่วน ยโสธร

1. เป็นประธานในการสถาปนากิจสพพระอุปัชฌาย์ชวน อังครตโน พระอธิการโรย พระคณาจารย์แทน

2. เป็นครูสอนปริยัติธรรม จันตรี โทและสอนคำราชาสนุนไพร

3. รักษาประชาชนที่ป่วยไข้ตามคำร่ำยาแพทย์แผนโบราณแก่ประชาชนทั่วไป

4. เป็นผู้เริ่มการจัดหาไม้เพื่อสร้างอุโบสถ จากอำเภอชะอวด

บทบาทของรูปที่ 11 พระครูปราโมทย์ธรรมวุฒิ (เพิ่ม จันทัมโม)

1. เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านด่าน

2. เป็นเจ้าอาวาสวัดพัทธสีมา

3. เป็นเจ้าคณะตำบลท่าซอม

4. เป็นพระอุปัชฌาย์

5. ส่งเสริมการเรียนของพระภิกษุสามเณร

6. ซ่อมแซมเสนาสนะหลายอย่างภายในวัดเช่น กุฏิ หอไตรกลางน้ำ

7. จัดสร้างอุโบสถหลังใหม่

8. ร่วมกับคณะครูโรงเรียนชุมชนพิบูลสงคราม จัดหาที่ดินสร้างอาคารเรียนเป็นเอกเทศในเนื้อที่ 10 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา

9. ขอที่ดินชาวบ้านชุดถนนระหว่างพัทธสีมาถึงบางพูด (ปัจจุบันเป็นถนนคอนกรีตสายหลัก รับผิดชอบโดย อบต.ท่าซอม)

10. สนับสนุนชาวบ้านให้ตั้งเป็นกลุ่ม ชื่อว่า กลุ่มธรรมวุฒิพัฒนา

11. สร้างอาคารเรียนโรงเรียนวัดบ้านด่าน

12. สร้างอาคารเรียนโรงเรียนบ้านบางโหนด

13. พัฒนาวัดบ้านด่าน

บทบาทของรูปที่ 12 พระครูสิริธรรมภิรักษ์ (จำเริญ สิริธัมโม)

1. เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านด่าน

2. เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านราม

3. เป็นเจ้าอาวาสวัดพัทธสีมา

4. เก็บเจ้าคณะตำบลท่าซอม
5. เป็นพระอุปัชฌาย์
6. จัดสร้างและซ่อมแซมเสนาสนะ
7. ส่งเสริมการเรียกบิณฑิตรรม
8. เทศนาอบรมศีลธรรมแก่พุทธศาสนิกชนในท้องถิ่น
9. สนับสนุนการพัฒนาและการศึกษาของโรงเรียนชุมชนพิบูลสงคราม
10. ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ใช้พื้นที่ของวัดตั้งอาคาร
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอมละศูนย์การศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน
11. สนับสนุนให้ส่วนราชการต่างๆ ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรม เช่น การ
ประชุม
12. ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เนื้อที่ 8 ไร่ เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้น้ำ

การวิจัย จึงได้ศึกษาประวัติของเจ้าอาวาสวัดพัทธสีมา เพื่อจะได้รู้ว่าเจ้าอาวาสแต่ละรูปนั้นมีบทบาทศักยภาพร่วมกับชุมชนในแง่ใดบ้างที่ชัดเจน และที่เด่นและกล่าวขานถึงคุณงามความดีมาตลอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอดีตเจ้าอาวาสรูปนั้นก็คือ พ่อท่านชูเผ่า อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ 6 ซึ่งความที่ท่านมีความหลากหลายในบทบาทศักยภาพมีของตัวท่าน ทั้งพระศาสนา และชุมชนทั้งใกล้และไกล ทำให้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วัดพัทธสีมาและชุมชนทั้งใกล้และไกลได้รับอานิสงส์จากท่านมาจนถึงปัจจุบันนี้

การวิจัยศึกษามุคคัลสำคัญ แยกเป็น 2 ประเภท คือ พระเถระและฆราวาส นอกจากได้รู้ประวัติของตัวบุคคลแล้ว ยังได้ทราบข้อมูลบทบาทที่เกี่ยวข้องกันที่มีผลต่อวัดต่อชุมชน

ฝ่ายพระเถระ ซึ่งมีหลายรูปแต่ที่สำคัญและเด่นชัดคือ

1. พระอาจารย์ช้วน อังครคโน เจ้าอาวาสวัดบ้านล้านและพระอุปัชฌาย์อุปสมบทเมื่อ พ.ศ.2421
2. พระอาจารย์หนูจันทร์ ปุณฺณสุวรรณโณ อุปสมบทเมื่อ พ.ศ.2455 ร วัดแดง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านเป็นพระนักพัฒนา ชีวิตอุทิศให้กับพระศาสนา

ฝ่ายฆราวาส ซึ่งมีหลายท่านเช่นกัน แต่ที่สำคัญและมีผลต่อวัดและชุมชนมากได้แก่

1. อาจารย์แคล้ว อินทรกำ อดีตครูใหญ่โรงเรียนชุมชนพิบูลสงคราม ท่านได้เข้ามาดำรงตำแหน่งเมื่อ พ.ศ. 2521 ท่านได้ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดพัทธ

สืมาพัฒนาโรงเรียนชุมชนพิบูลสงครามจนได้รับรางวัลผู้บริหารและผู้นำ
หลักสูตรดีเด่น พร้อมกันนั้นท่านได้บันทึกเรียบเรียงประวัติของวัด ของ
ชุมชนพัทธสีมา และบุคคลสำคัญไว้เป็นหลักฐานที่ชัดเจนและนำมา
ศึกษาวิจัยได้

2. ร้อยคำรองเอกเปี่ยม นุชชะโชติ เป็นชาวบ้านบางกระดี่ ตำบลท่าซอม
อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จากชีวิตลูกชาวนา ความรู้
ขั้นต้นชั้นประถมศึกษาค้นคว้าความรู้โดยอาศัยวัดและใช้ความสามารถ
ในขณะปฏิบัติงานจนถึงข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

เป็นผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช 3 สมัย

เป็นอดีตนายกรัฐมนตรี จอมพลแปลก พิบูลสงคราม

เป็นอดีตนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

เป็นอดีตนายกรัฐมนตรีการบดินทวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เป็นอดีตหัวหน้าพรรคธรรมเวทย์

ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สำคัญของชุมชนที่แสดงให้เห็นว่า การที่เป็นเด็กบ้านนอก
ลูกชาวนา เล่าเรียนจากวัดก็สามารถที่จะมีความสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้
ท่านยังได้บันทึกหลักฐานต่างๆของวัดพัทธสีมา ชุมชนรายรอบไว้เป็น
หลักฐานในการนำมาศึกษาเรียนรู้

3. นายเม่ง สิงห์บุญ เกิดเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2459 บวชเรียนเมื่อ พ.ศ.
2480 เริ่มจำความได้ตั้งแต่สมัยพ่อท่านซุเฒ่าเป็นเจ้าอาวาส เป็นหมอยา
ตั้งแต่อายุ 15 ปี ซึ่งเรียนจากอาจารย์เอียด (อดีตเจ้าอาวาสวัดพัทธ
สีมา) นอกจากวิชาแพทย์แล้ว ยังมีภาษาไทย ภาษาขอม

นายเม่ง จะจัดให้มีพิธีไหว้ครูทุกวันพฤหัสบดีแรกของเดือน6 โดยถือ
ปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยของพ่อท่านซุเฒ่า ผู้ที่เข้าร่วมพิธีจะเป็นเหล่าผู้ที่
เลื่อมใสศรัทธาในพ่อท่านซุเฒ่า ขั้นตอนพิธีก็จะนำเครื่องสักการบูชาถวาย
หรือเรียกว่าเครื่อง12 แล้วจึงทำการอันเชิญครูมารับเครื่องสักการะ โดยกล่าว
เป็นคำกลอน ปัจจุบัน นายเม่งมีอายุมากแล้วแต่ความรู้ที่มีอยู่นั้นยังไม่ได้
ถ่ายทอดเพื่อสืบสานต่อกันอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นพิธีไหว้ครูหมอยาประจำปี
คำรายาสมุนไพรร การเรียนภาษาขอม ประวัติชุมชนท้องถิ่น ความรู้ต่างๆที่
สำคัญเหล่านี้ทางทีมงานวิจัยจะได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

4. นายเจียม หนูนวล เกิดเมื่อ วันศุกร์ พ.ศ.2441 ปีฉลู ที่บ้านพัทธสีมา
อาศัยการเป็นเด็กวัดและได้บวชตามแผนเมื่ออายุ 16 ปี จึงได้เล่าเรียน
หนังสือ สมัยที่บวช พระอุปัชฌาย์ชวน เป็นพระอุปัชฌาย์และได้ร่วมกัน

หาไม้มาทำอุโบสถ ท่านมีพรสวรรค์ในการเขียนคำกลอน เพลงกระบวน
แต่งหนังสือ ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นได้ว่า ผู้ที่บวชเรียนหาความรู้จากวัด
นั้น มีความสามารถมากได้เหมือนกับ หนังสือประวัติวัดพัทธสีมาคำ
กลอนที่แต่งโดยนายเจียม หนูนวล เป็นหลักฐานยืนยันได้เป็นอย่างดี

กรณีศึกษาที่ 3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ บรรพบุรุษแต่ก่อนเท่านั้น
ภูมิปัญญาอันฉลาดเฉลียว ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐานได้ชัดคือ หอไตรกลา
น้ำ ที่ไว้สำหรับเก็บคัมภีร์ใบลาน ความที่รู้จักใช้ความเอื้อเฟื้อของธรรมชาติและ
วัสดุธรรมชาติที่เหมาะสมให้เข้าด้วยกัน ทำให้การรักษาคัมภีร์ใบลานที่จารึก
ความสำคัญต่างๆ ยังคงอยู่ในสภาพที่พร้อมจะนำมาศึกษา ค้นคว้าได้อย่างมีผล
มากมายมหาศาล

จำนวนที่มากมายของโบราณวัตถุ ที่ทางวัดได้เก็บสะสม สามารถแยก
ที่มาได้พอสังเขปดังนี้

1. โบราณวัตถุที่เป็นหลักฐานยืนยันประวัติของวัดและชุมชน เช่น ถิ่น
หม่องสำริดอายุประมาณ 1300 ปี เข็มทิศการเดินเรือของจีนที่เขียนบอกทิศทาง 24
ทิศด้วยภาษาจีน เป็นต้น
2. โบราณวัตถุที่ได้มาด้วยบารมีของเจ้าอาวาส โดยเฉพาะพ่อท่านจูแฉะ
เช่น หม้อน้ำมนต์ถมปิด เครื่องถ้วยเบญจรงค์ ตะลุมฝังมุก 12 นักขัต
พระพุทธรูปแก้วหล่อ เป็นต้น
3. โบราณวัตถุที่ได้มาจากความศรัทธาและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน
เช่น ขันลงหีบ ขันทองเหลือง ที่ใช้ใบพิธิบำเพ็ญสวดมนต์ที่วัด หรือเครื่องถ้วย
สำรับที่ใช้จัดอาหารถวายพระที่วัด เป็นต้น

โบราณวัตถุมากมายเหล่านั้น บ่งบอกอะไรอีกหลายอย่าง ทั้งการเริ่ม
ก่อตั้งวัด บรมมีเจ้าอาวาส ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อของคนในชุมชน ตลอดจน
ถึงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนรอบรอบ โบราณวัตถุมากมายเหล่านั้น ปะปนไป
ด้วยหลายๆยุค หลายสมัย หลายๆแหล่งที่มา จำเป็นที่จะต้องศึกษาต่อไปอย่าง
จริงจังและต่อเนื่อง

กรณีศึกษาที่ 4 ประเพณีและพิธีกรรม

ด้วยสภาพความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งระบ
ทรัพยากรธรรมชาติ ธรรมชาติ เทคโนโลยีกับทักษะ จักรวรรดิประชากรที่

เพิ่มขึ้น เหตุปัจจัยเหล่านี้มีผลสำคัญยิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมต่างๆ ได้ลดความสำคัญหรือเลือนหายไป การศึกษาวิจัยพิธีกรรมและประเพณี เพื่อจะได้รู้ว่า แต่ละอย่างนั้นมีส่วนช่วยบุคคล ชุมชนสังคมได้ในแง่ใด ความเหมาะสมของแต่ละประเพณีพิธีกรรม ต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สมบูรณ์อย่างไร บรรพบุรุษได้มองเห็นและกำหนดความเหมาะสมไว้อย่างสมบูรณ์ลงตัว ที่จะได้นำมาเป็นแง่คิดและศึกษาสืบทอดอย่างดั่งเดิม ประเพณีและพิธีกรรมที่นำการศึกษา พลเอกได้ ๖ ประเภท คือ

1. ประเพณีพิธีกรรมที่ยังทำอยู่ เช่น ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีวันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา ออกพรรษา พิธีไหว้ครูของหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน
2. ประเพณีพิธีกรรมที่ยกเลิกไปแล้ว เช่น การแรกรนาขวัญ การสมโภชน์ขวัญข้าว

ประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้ ล้วนแฝงคติธรรมเชิงความสัจธรรม ความเชื่อถือ การเชื่อมกลุ่มชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามอัธยาศัย ความสามัคคี การแสดงความกตัญญูกตเวที ประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนแฝงคติธรรมไว้มากมายที่เหมาะสมกับการวัตถุประสงค์ของพิธีนั้นๆ

กรณีศึกษาที่ 5 การวิจัยศึกษาความรู้ต่างๆ ที่วัดพัทธสีมาเคยเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอด

มรดกวัฒนธรรมต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย มีมากมายหลายแขนง ที่มีจุดเริ่มต้นและขยายผลโดยวัดพัทธสีมา ศูนย์กลางของวัดพัทธสีมาได้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดในการศึกษา เรียนรู้วิชาต่างๆ ที่เหมาะสมกับกาลเวลาในขณะนั้น

นอกจากผู้ศึกษาจะอยู่ในภาวะของความเป็นพระแล้ว ผู้ที่อยู่กับบ้านกับเรือนทั้งสามารกนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีอีกด้วย จึงได้เห็นได้เด่นชัดและเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ

1. เรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้านที่ใช้รักษาโรค เพราะความที่ชุมชนอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองที่มีการแพทย์การรักษาที่ทันสมัย ประกอบกับชุมชนมีคนอยู่จำนวนมาก โรคภัยไข้เจ็บก็เลยเป็นธรรมดา

จากการศึกษาค้นพบหลักฐานบันทึกในเบื้องต้นได้ทราบว่า มีตำรายาสมุนไพรต่างๆ เป็นร้อยขนาน มีพืชสมุนไพรที่ยังคงอยู่ในวัดเป็นร้อยชนิด มีผู้สืบทอดตำรายาสมุนไพรอีกหลายๆ กลุ่มคนในปัจจุบันที่ได้ร่ำเรียนจากวัดพัทธสีมา อีกทั้งได้พบบันทึกของผู้ที่ได้เข้ามาบวชนอกจากเรียนพระธรรมวินัยแล้ว ผู้บวชยังต้องศึกษาตำรายาอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้ามาบวชในวัดพัทธ

สีมา นอกจากเรียนพระธรรมวินัยแล้ว ยังจะต้องศึกษาวิชาอื่นๆอีกด้วย ซึ่ง
วัดพัทธสีมาเปรียบเหมือนมหาวิทยาลัยของชุมชนท้องถิ่นในขณะนั้น

2. การศึกษาเล่าเรียน นอกจากพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังมีฆราวาสที่เข้ามาเล่า
เรียนในวัด ซึ่งสมัยก่อนเก็บการศึกษาเล่าเรียนภาษาเขมร จึงประกอบไปด้วย
ด้วยหลายวิชาหลายๆแขนง เช่น มนต์คาถา การแจกลูก ไสยศาสตร์
โหราศาสตร์ การคำนวณ พระธรรมวินัยภาษาขอม และอื่นๆอีกมาก ซึ่งได้
ขยายไปยังหัวอื่นๆบริเวณรอบอีกด้วย เช่น วัดสระโพธิ์ วัดบ้านด่าน
วัดศาลาแก้ว

3. การสงเคราะห์ เนื่องจากวัดพัทธสีมาโดยเฉพาะในสมัยพ่อท่านชูเผ่า มีการ
รับรักษาผู้เจ็บไข้ได้ป่วยโดยไม่คิดค่ารักษา ดังนั้น ผู้คนทั่วทุกสารทิศจึงเข้า
มาพึ่งบารมี ทำให้เกิดความเชื่อโยงอย่างกว้างขวาง เพราะผู้ที่มาจากที่ไกล
สามารถมาพักรักษาอยู่กับวัดได้เมื่อหายพ่อท่านชูเผ่ายังมีเมตตาให้ถ้า
เดินทางกลับอีกด้วย

วัดพัทธสีมาได้ทำหน้าที่ของการเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเรื่อง
ดังกล่าวได้ดี หลักฐานต่างๆที่มีปรากฏอยู่จะทำให้ชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษา
บูรณาการให้เกิดประโยชน์ต่อไป

กรณีศึกษาที่ 6 บทบาทของวัดพัทธสีมา

จากการศึกษาวิจัยในเบื้องต้นนั้น ทำให้เกิดความชัดเจนหลายประเด็นที่
วัดพัทธสีมาในอดีตนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งใหญ่ ทั้งพระศาสนา ทั้งกับชุมชน
ท้องถิ่นทั้งใกล้ทั้งไกล

คอบุคคล

8. เป็นที่พึ่งทางใจ
9. เป็นแหล่งทัศนศึกษาทางประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
10. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งบริเวณวัดได้เปิดให้คนและรถรับ
11. เป็นสถานที่อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมและปฏิบัติธรรม ทั้งนักบวชและ
ฆราวาส
12. เป็นแหล่งกำเนิดและกระจายกุศลธรรม อันมีผลในการยกระดับความดี
ทั้งทางกาย วาจา ใจ ได้ในส่วนเฉพาะของบุคคล
13. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อชุมชน

1. เป็นศูนย์รวมใจของชุมชนในด้านต่างๆ
2. เป็นกระงะกสะท้อนชีวิต วัฒนธรรมประเพณีต่างๆของท้องถิ่น
3. เป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น
4. เป็นสถานที่อันนำมาซึ่งความภูมิใจและเชิดหน้าชูตาของท้องถิ่น
5. เป็นแหล่งปฏิบัติธรรมและอธิษฐานบารมีร่วมกันของคนในชุมชน
6. เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต

ศาลาประเทศ

1. เป็นปูชนียสถานอันสำคัญทางศาสนา
2. เป็นแหล่งกระจายวิมุติธรรม ช่วยเกื้อหนุนให้ชนในชาติอยู่อย่างปลอดภัยและ
เกิดคุณน่านับประการ
3. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ
4. เป็นที่อนุรักษ์มรดกของชาติที่ยั่งยืน
5. เป็นที่เชิดหน้าชูตาของบ้านเมือง
6. เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต

ศาลโลก

1. เป็นแหล่งกระจายวิมุติธรรม
2. เป็นหลักในการขยายและดำรงพระพุทธศาสนา
3. มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตภายใต้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติของแต่ละชุมชนจึงเกิดผล
4. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการศึกษาวิจัย สามารถได้ประวัติของ พลิตี พลิมุย ผู้สร้างวัดได้อย่างชัดเจน ได้ทราบ
บทบาทศักยภาพบารมีของอดีตเจ้าอาวาส บุคคลสำคัญ ความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ
ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ พร้อมทั้งประเพณีความเชื่อ ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน พร้อมกันนั้น ได้ทราบบทบาทความเป็นศูนย์กลางของวัดพัทธสีมาที่มี
อิทธิพลต่อพระศาสนาและการดำรงชีพของคนในชุมชนท้องถิ่น องค์ประกอบต่างๆนี้ เป็นทุน
มรดกศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่า ซึ่งได้สืบสานถ่ายทอดผ่านวัดพัทธสีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และ
ยังสืบต่อไปในอนาคต